فصل‌نامه راهبردهای آموزش
دوره ۵، شماره ۱، بهار ۱۳۹۱
صفحات: ۲۹-۲۳

Iranian Quarterly of Education Strategies
Vol. 5, No. 1, Spring 2012
Pages: 23-29

پژوهشی

اساتید مشاور از نظر دانشجویان علوم پزشکی

شیما سام* *PhD*، مریم طیبی[۱] *BSc*، منیره قره‌خانی[۱] *BSc*، داریوش مسلمی[۲] *MD*، محسن پورقاسم[۲] *PhD*

*دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران
[۱]دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران
[۲]دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران

چکیده

اهداف: دانشگاه نقش خطیری در پرورش استعدادها و توانمندی‌های دانشجویان برعهده دارد. دانشجویان به‌تنهایی قادر نیستند به این هدف دست یابند و اساتید مشاور می‌توانند نقش کلیدی و مهمی را در نیل به آن داشته باشند. پژوهش حاضر به‌منظور بررسی سطح دیدگاه دانشجویان از وظایف استاد مشاور و میزان رضایتمندی آنان از عملکرد اساتید انجام شد.

روش‌ها: این مطالعه توصیفی- تحلیلی مقطعی در جامعه دانشجویان رشته‌های علوم پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بابل در نیمسال اول سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ انجام شد. ۲۳۱ دانشجو به‌روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و تصادفی انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه‌ای پژوهشگرساخته بود. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS 16 و آزمون رگرسیون چندمتغیره، آزمون T مستقل، مجذور کای و آنالیز واریانس استفاده شد.

یافته‌ها: ۷۱/۷٪ از دانشجویان تعداد مراجعات کمی به مشاور خود داشتند. تنها ۱۳/۴٪ از آنان آگاهی مطلوبی از نحوه عملکرد مناسب استاد مشاور داشتند. ۸۷/۱٪ آنان با حضور دانشجوی سال بالاتر در کنار استاد مشاور موافق بودند. سطح رضایتمندی اغلب دانشجویان از عملکرد اساتید مشاور در دانشگاه نامطلوب بود (M=۳۵/۴). تعداد مراجعات دانشجویان به اساتید مشاور (β=۰/۳۶۹، p=۰/۰۰۱) و رشته تحصیلی دانشجویان (β=۰/۲۳۸، p=۰/۰۰۳) عوامل پیشگویی‌کننده میزان رضایتمندی آنان از عملکرد اساتید مشاور بود.

نتیجه‌گیری: دانشجویان مورد مطالعه نسبت به وظایف و نقش استاد مشاور آشنایی بسیار کمی داشته و از نحوه عملکرد استاد مشاور خود ناراضی هستند. در این راستا ایجاد روابط مناسب بین دانشجو و استاد مشاور به‌شدت توصیه می‌شود.

کلیدواژه‌ها: استاد مشاور، دیدگاه دانشجویان، رضایتمندی دانشجویان، نقش

Role of university advisors in the viewpoint of medical sciences' students

Sum Sh.* *PhD*, Tayebi M.[1] *BSc*, Gharakhani M.[1] *BSc*, Moslemi D.[2] *MD*, Pourghasem M.[2] *PhD*

*Faculty of Medicine, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran
[1]Faculty of Paramedicine, Babol University of Medical Sciences, Tehran, Iran
[2]Faculty of Medicine, Babol University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Abstract

Aims: University plays an important role in increasing the competency and ability of students. Students do not become successful on their own and the University advisor can be a key of success. This study was carried out with the aim of assessing the students' viewpoints about the university advisors' duties and evaluating their satisfaction with their university advisors.

Methods: This descriptive-analytical cross-sectional study was performed on medical sciences students of Babul University of Medical Sciences in the first academic semester of 2009-10. 231 students were selected by cluster randomized sampling. Data were collected using a researcher-made questionnaire and were analyzed by multi-variant regression, independent T-test, Chi-square test and variance analysis using SPSS 16 software.

Results: 71.7% of the students had few monthly refers to their advisors. Only 13.4% of the participants had proper awareness of the role of University advisors. 87.1% agreed with the presence of senior students beside the advisor. Most of the students were not satisfied with their advisors' practice (M=35.4). Students satisfaction with advisors' practice was predicted by the visiting frequency (β=0.369, p=0.001) and their field of study (β=0.238, p=0.003).

Conclusion: Students have little awareness of University advisors' roles and duties and are not satisfied with their advisors' practice. Creating a good advisor-student relationship is strongly recommended in this regard.

Keywords: University Advisor, Students' Viewpoint, Students' Satisfaction, Role

نویسنده مسئول: شیما سام. تمام درخواست‌ها باید به نشانی sumshima@yahoo.com فرستاده شوند.

دریافت مقاله: ۱۳۹۰/۹/۵ پذیرش مقاله: ۱۳۹۰/۱۲/۲۲

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-14]

مقدمه

گسترش دانش و رشد روزافزون علوم سبب تخصصی‌شدن رشته‌ها و انجام امور توسط افراد ماهر و متخصص شده است. رشته‌هایی که در گذشته کمتر مورد توجه قرار گرفته، امروزه به یکی از اساسی‌ترین علوم مبدل گشتند که علم مشاوره یکی از انواع آن است. مشاوره یک جریان مداوم و مستمر تربیتی است که در طول زندگی فرد، در مورد او اعمال می‌شود. مشاوره و راهنمایی به مجموعه فعالیت‌هایی اطلاق می‌شود که در آن فردی را در غلبه بر مشکلاتش یاری داده و به او می‌آموزند که خویشتن را بشناسد و روابط خود را با دیگران درک و تصحیح نماید [۱]. مشاوره فرآیندی کمک‌کننده است که در طی آن یک مشاور با تمام وجود سعی می‌کند توانایی و قدرت تصمیم‌گیری صحیح را در داوطلب ایجاد نماید. هدف از مشاوره، هدایت دانشجویان در بهبود اهداف آموزشی و دستیابی آنان به آرمان‌های زندگی خود است [۲].

در نظام آموزشی، راهنمایی و مشاوره باید از همان ابتدای ورود به محیط آموزشی آغاز و تا پایان دوران تحصیل ادامه یابد. ورود به دانشگاه، ورود به محیطی جدید است که از لحاظ آموزشی تفاوت‌های آشکاری با محیط‌های آموزشی قبلی داشته و دانشجویان با ورود به آن، با مسایل و معضلاتی جدید روبه‌رو خواهند شد که فایق‌آمدن بر آنها نیاز به وجود یک مشاور در کنار دانشجو را ضروری جلوه خواهد داد.

مشاوره تحصیلی، رابطه‌ای است پویا و هدفمند که براساس مشارکت استاد و دانشجو و با روش‌هایی منطبق بر نیازمندی‌های دانشجو انجام می‌گیرد [۳]. هرچند وظیفه اصلی مدرس تدریس و پرورش قوای ذهنی دانشجو است، از او انتظار می‌رود که تا حد امکان دانشجو را در جمع‌آوری اطلاعات تحصیلی نیز یاری دهد. اگر مدرس با اصول و فنون مشاوره‌ای و مشاوره آشنا باشد و از آنها استفاده کند، در ادای وظیفه‌اش موفق‌تر خواهد شد که منجر به افزایش اعتمادبه‌نفس دانشجویان خواهد شد [۴]. گزارشات بیانگر آنند که وجود رابطه مطلوب بین دانشجویان و اعضای هیات علمی دانشگاه می‌تواند منجر به پیشرفت تحصیلی دانشجو و افزایش انگیزه در او جهت ادامه تحصیل شود [۵].

استاد مشاور یکی از اعضای هیات علمی تمام وقت دانشگاه است که مسئولیت هدایت تحصیلی و مشاوره‌ای دانشجویان در مقاطع مختلف تحصیلی را در زمینه‌های آموزشی، پژوهشی و فردی بر عهده می‌گیرد [۶]. استاد مشاور به‌عنوان اولین سطح ارتباطی دانشجو با سیستم آموزشی محسوب می‌شود که می‌تواند نقش موثری در فراهم‌کردن زمینه‌های ارتقای علمی و رفع مشکلات آموزشی، پژوهشی، فردی، اجتماعی، عاطفی و رفاهی دانشجویان را داشته باشد. جهت اجرای امر استاد مشاور در دانشگاه‌های علوم پزشکی آیین‌نامه استاد مشاور تدوین و ارایه شده است که مشتمل بر ۳۶ ماده و ۱۴ تبصره درسی است. این آیین‌نامه در نهمین جلسه شورای عالی برنامه‌ریزی علوم پزشکی کشور به تصویب رسیده و قابل اجرا است. این آیین‌نامه در راستای هدایت هدفمند امور تحصیلی دانشجویان جهت رشد و شکوفایی هرچه بیشتر آنان با تبیین اهداف، وظایف و ساختار اجرایی مشخص به‌منظور پیشگیری از افت تحصیلی، فراهم‌کردن زمینه‌های ارتقای علمی و رفع مشکلات آموزشی، پژوهشی، فردی، اجتماعی، عاطفی و رفاهی دانشجویان در مقاطع مختلف تحصیلی تنظیم شده است. اهداف این آیین‌نامه "هدایت و نظارت مستمر بر روند تحصیلی دانشجویان"، "شناسایی زمینه‌های آسیب‌پذیری و عوامل غیرآموزشی موثر بر وضعیت آموزشی دانشجویان و تلاش در جهت رفع آنها"، "آشنانمودن دانشجویان با شهر محل تحصیل، واحدهای مختلف دانشگاه، مقررات و فرآیندهای آموزشی و پژوهشی" و نیز "شناسایی و حمایت از استعدادهای درخشان و هدایت دانشجویان برتر" است [۶].

استاد مشاور باید آشنا و مسلط به کلیه آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های آموزشی، رفاهی، فرهنگی، اجتماعی، پژوهشی و مشاوره باشد و به وظایف و اختیارات خود آگاه باشد. وظایف زیادی برای دانشجویان برشمرده شده است ازجمله آشنانمودن دانشجویان در بدو ورود به دانشگاه با شرایط مختلف و مقررات و ضوابط آموزشی، پژوهشی، دانشجویی و انضباطی، تشکیل پرونده‌ای جامع باید برای دانشجویان، مشاوره در زمینه‌های شغلی و نحوه ادامه تحصیل و آماده‌سازی آنان برای پذیرش مسئولیت شغلی در آینده، هدایت و برنامه‌ریزی درسی آنان، ترغیب به حضور در فعالیت‌های فوق برنامه علمی و فرهنگی، مشاوره دانشجویان در زمینه روش‌های صحیح مطالعه، بررسی و تایید کلیه فرم‌های آموزشی مرتبط با دانشجو، ارزیابی مداوم و شناخت وضعیت تحصیلی دانشجو در گذشته، حال و پیگیری آن در آینده، شناخت باید استعدادها و توانایی‌های بالقوه دانشجو و کمک به شکوفایی منطقی آنان در زمینه‌های آموزشی، پژوهشی و فرهنگی، مشاوره و انتقال اطلاعات و تجربیات جهت اتخاذ تصمیم مناسب و تقویت روحیه خود تصمیمی دانشجو، بررسی و شناسایی عوامل موثر بر روند تحصیلی دانشجو (از قبیل عوامل اقتصادی، عاطفی، روانی، اجتماعی و فرهنگی) و در صورت لزوم ارجاع دانشجو به مراکز مربوطه، در صورت لزوم مشاوره با خانواده دانشجو در زمینه مشکلات وی، پیگیری مسایل انضباطی دانشجو و نیز گزارش عملکرد خود [۶].

مشاوره می‌تواند عامل مهمی در فراهم‌آوردن فراغت خاطر بیشتر دانشجو، تسریع در پیشرفت تحصیلی و تامین سعادت آتی مطمئن‌تر وی باشد [۴]. نتایج تحقیقات نشان می‌دهد که مشاوره تحصیلی موجب بازدهی و کارآیی بیشتر نظام آموزشی شده و منجر به کاهش افت تحصیلی دانشجویان می‌شود [۷]. بهبود فرآیند مشاوره همچنین سبب رضایت‌مندی دانشجویان از تحصیل در دانشگاه شده و مشوقی جهت دستیابی به اهداف متعالی آموزشی برای آنان بوده و منجر به افزایش سخت‌کوشی آنان می‌شود [۸]. از طرف دیگر تعامل دانشجو با محیط اجتماعی دانشگاه بر حس تعلق وی نسبت به سیستم آموزشی بی‌تاثیر نبوده [۹] و مشاوره ناکافی دانشگاهی ممکن است منجر به

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-14]

دلسردی و دلزدگی دانشجو از تحصیل شود [۱۰].

نظام استاد مشاور در دانشگاه‌های ایران به دلایل متعددی نظیر گرفتاری آموزشی، عدم توانایی اساتید در ارایه مشاوره، فقدان تخصص لازم، بی‌علاقگی اساتید به امور مشاوره و مشاوره‌ای، نداشتن وقت لازم جهت این امر و گاهاً تمام‌وقت‌نبودن اساتید تاکنون نتایج درخشانی به بار نیاورده است [۱۱]. لذا بررسی رضایت دانشجویان از نحوه عملکرد اساتید مشاور امری بسیار مهم است که نتایج آن می‌تواند به ارتقای ارایه خدمات توسط این گروه کمک کند. مطالعات پیشین بیانگر میزان رضایت پایین دانشجویان از ارایه مشاوره از اساتید مشاور و برآورده‌نشدن نیازهای آنان بوده است [۱، ۴، ۱۲]. در مطالعه‌ای که توسط *سیروس* و همکاران در دانشگاه اصفهان انجام شد نیز محققین با ذکر این نکته که در مجموع تنها یک‌چهارم از دانشجویان از عملکرد اساتید مشاور خود رضایت داشتند، این‌گونه نتیجه‌گیری نمودند که دانشجویان با وجود ضروری دانستن حضور استاد مشاور در کنار خود، به‌دلیل رضایت پایین از فرآیندی که در حال اجرا است، لزوم بازنگری، ایجاد برخی تغییرات و فراهم‌آوردن برخی امکانات در دانشگاه‌ها را الزامی می‌دانند [۱۳]. شاید یکی از دلایل عدم رضایت دانشجویان عدم آگاهی اساتید مشاور از وظایف یک استاد مشاور است. *اسدالهی* و همکاران در مطالعه‌ای که در دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز درباره وضعیت موجود و مطلوب مشاوره و راهنمایی تحصیلی اساتید مشاور پرداختند، اعلام داشتند که اکثر اعضای هیات علمی به امر مشاوره و راهنمایی دانشجویان علاقمند هستند، ولی از وظایف استاد مشاور در حد متوسطی آگاهی داشته‌اند. این در حالی بوده است که اساتید مشاور این دانشگاه شرایط کنونی مشاوره و راهنمایی را چندان مطلوب و رضایت‌بخش ارزیابی نکرده‌اند. محققین این‌گونه نتیجه‌گیری کرده‌اند که با وجودی که اساتید نسبت به اهمیت و ضرورت نقش استاد مشاور نگرش مثبت دارند، ولی معتقدند که دانشگاه بر اجرای صحیح این فرآیند نظارت کافی ندارد و تاکید نمودند که حمایت از اساتید راهنما و تقویت جایگاه آنان، می‌تواند به بهبود این فرآیند کمک نماید [۱۴].

از آنجا که ضرورت انکارناپذیر ایجاد رابطه مثبت و پویا بین استاد مشاور و دانشجو و همچنین تاثیر مشاوره اساتید مشاور در فراهم‌آوردن فراغت خاطر بیشتر و پیشرفت تحصیلی بهتر برای دانشجویان به اثبات رسیده است [۴]، پژوهش حاضر به‌منظور بررسی سطح دیدگاه دانشجویان از وظایف استاد مشاور و میزان رضایت‌مندی آنان از عملکرد اساتید انجام شد.

روش‌ها

این مطالعه توصیفی- تحلیلی مقطعی در جامعه دانشجویان دانشکده‌های پزشکی، دندانپزشکی، پیراپزشکی، پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بابل در نیمسال اول سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ انجام شد. ۲۳۱ دانشجو به‌روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و تصادفی انتخاب شدند. معیار ورود دانشجویان به مطالعه، داشتن استاد مشاور حداقل برای دو نیمسال تحصیلی و تمایل آنان برای شرکت در مطالعه بود.

روش جمع‌آوری داده‌ها زمینه‌یابی و ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه‌ای پژوهشگرساخته بود. قبل از توزیع پرسش‌نامه بر بی‌نام- و محرمانه‌بودن پرسش‌نامه تاکید و در صورت رضایت دانشجویان پرسش‌نامه به آنها تحویل داده شد. روایی پرسش‌نامه با نظر اساتید متخصص در این رشته و پایایی آن با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸ برای تمام سئوالات و ۰/۹۷ برای ۱۶ سئوال "سنجش رضایت‌مندی از اساتید مشاور"، مورد تایید قرار گرفت.

پرسش‌نامه مشتمل بر ۲۷ سئوال در مقیاس لیکرت بود که در ۴ بخش تنظیم شد. بخش اول شامل اطلاعات دموگرافیک، بخش دوم شامل سئوالاتی در رابطه با آشنایی با اساتید مشاور و حدود وظایف آنان، بخش سوم در زمینه شرایط تعیین اساتید مشاور و بخش چهارم شامل سئوالاتی در زمینه میزان رضایت‌مندی دانشجویان از اساتید مشاور و حدود مسئولیت‌ها و انتظارات آنها بود. سئوالات بخش آخر در مقیاس ۵درجه‌ای لیکرت، رضایت‌مندی دانشجویان را در ۴ حیطه "توجه اساتید مشاور به مسایل شخصی دانشجو" (۴ سئوال)، "کمک به پیشرفت تحصیلی" (۵ سئوال)، "ارایه راهنمایی‌هایی در رابطه با آینده شغلی و ادامه تحصیل" (۲ سئوال) و "کمک به آشنایی با دانشگاه و قوانین حاکم بر آن" (۴ سئوال) مورد سنجش قرار داد. هر گویه دارای ۵ امتیاز بود که هر پاسخگو برای پاسخگویی به هر سئوال نمره ۱ تا ۵ دریافت نمود. نمره نهایی کسب‌شده از این مقیاس از ۸۰ امتیاز کل در دو گروه مطلوب و نامطلوب (بالاتر از میانه ۴۰ و پایین‌تر از آن) گزارش شد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌های کمّی از محاسبه میانگین و انحراف‌معیار در قالب نرم‌افزار SPSS 16 و به‌منظور تعیین رابطه بین متغیرها از آزمون‌های رگرسیون چندمتغیره، آزمون T مستقل، آزمون مجذور کای و آنالیز واریانس استفاده شد.

نتایج

۱۴۶ دانشجو (۶۲/۹٪) از مجموع نمونه‌های مطالعه مونث بودند. ۱۰۶ دانشجو (۴۵/۷٪) از دانشکده پیراپزشکی، ۴۵ دانشجو (۱۹/۴٪) از دانشکده پزشکی، ۲۵ دانشجو (۱۰/۸٪) از دانشکده دندانپزشکی و ۴۳ دانشجو (۱۸/۵٪) از دانشکده پرستاری و مامایی بودند. ۱۳ دانشجو (۵/۶٪) در مقطع کاردانی، ۱۴۸ دانشجو (۶۴/۲٪) در مقطع کارشناسی و ۷۰ دانشجو (۳۰/۲٪) در مقطع دکترای حرفه‌ای مشغول به تحصیل بودند. ۴۵/۳٪ از نمونه‌ها بومی بودند. میانگین معدل نمونه‌ها ۱/۵۸±۱۶/۳۱ بود.

۲۶ نفر (۱۱/۲٪) از کل دانشجویان اصلاً استاد مشاور خود را نمی‌شناختند که ۱۳ نفر در مقطع کارشناسی و ۱۳ نفر در مقطع دکترای حرفه‌ای مشغول به تحصیل بودند. ۱۶۶ دانشجو (۷۱/۷٪) در

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-14]

طول یک ترم تعداد هیچ یا تنها یک مرتبه به استاد مشاور خود داشتند، ۴۶ دانشجو (۲۰٪) دو یا سه مراجعه و تنها ۱۹ دانشجو (۸/۳٪) بیش از سه مراجعه داشتند. پسران (۱۳/۸٪) بیشتر از دختران (۵/۲٪) و دانشجویان مقطع کارشناسی (۱۰/۲٪) بیشتر از دکترای حرفه‌ای (هیچ‌کدام) بیش از ۳ مراجعه داشتند. رابطه معنی‌داری میان تعداد مراجعات با مقطع تحصیلی (p=۰/۰۰۱) و دانشکده دانشجویان (p=۰/۰۰۲) مشاهده شد، به‌گونه‌ای که میزان مراجعات بیش از ۲ بار، در دانشجویان دانشکده پیراپزشکی بود.

۷۳/۳٪ دانشجویان حضور استاد مشاور در کنار خود را ضروری دانستند که ۶۲/۳٪ ایشان مونث بودند. ۶۰/۴٪ از دانشجویان مقطع کارشناسی و ۵۱/۴٪ از مقطع دکترای حرفه‌ای نیز بر این مساله تاکید داشتند. ضرورت حضور استاد مشاور با غیربومی‌بودن دانشجویان رابطه معنی‌داری داشت (p=۰/۰۲۳).

تنها ۱۳/۴٪ دانشجویان آشنایی مطلوبی با وظایف استاد مشاور داشتند. ۴۶/۳٪ دانشجویان مقطع کارشناسی و ۶۷/۱٪ دانشجویان مقطع دکترای حرفه‌ای و همچنین، ۴۹/۳٪ دانشجویان مونث و ۵۸/۲٪ دانشجویان مذکر تنها نام استاد مشاور خود را می‌دانستند. ۸۱/۵٪ دانشجویان معتقد بودند که عملکرد اساتید مشاور توسط دانشکده ارزیابی نمی‌شود. ۱۵۸ دانشجو (۶۸/۴٪) با عضویت استاد مشاور در هیات علمی، ۲۱۱ دانشجو (۹۱/۳٪) با هم‌رشته‌بودن استاد مشاور با دانشجو، ۲۱۵ دانشجو (۹۲/۷٪) با انتخاب استاد مشاور توسط دانشجو و تغییر وی در صورت لزوم، ۲۰۴ دانشجو (۸۷/۹٪) با تشکیل جلسات ماهانه گروهی و ۱۹۵ دانشجو (۸۴/۴٪) با حضور دانشجوی سال بالاتر در کنار استاد مشاور موافق بودند (جدول ۱).

جدول ۱) توزیع فراوانی نمونه‌ها در ارتباط با شرایط تعیین استاد مشاور از دیدگاه دانشجویان به تفکیک جنسیت و مقطع تحصیلی [تعداد (درصد)]

ویژگی استاد← / متغیر↓		عضویت در هیات علمی	همجنس با دانشجو	هم‌رشته با دانشجو	انتخاب توسط خود دانشجو	تشکیل جلسات ماهیانه	حضور دانشجوی سال بالاتر در کنار او
جنسیت	مونث	۱۰۱ (۶۹/۱)	۵۳ (۳۶/۳)	۱۳۸ (۹۴/۵)	۱۳۹ (۹۵/۲)	۱۳۳ (۹۱)	۱۲۱ (۸۷/۶)
	مذکر	۵۷ (۶۶/۲)	۳۰ (۳۵/۲)	۷۳ (۸۵/۸)	۷۶ (۸۸/۳)	۷۱ (۸۲/۵)	۷۴ (۸۶)
	سطح معنی‌داری	>۰/۰۵	>۰/۰۵	۰/۱۹	>۰/۰۵	۰/۴۴	>۰/۰۵
مقطع تحصیلی	کاردانی	۹ (۶۹/۲)	۵ (۳۸/۵)	۱۲ (۹۲/۳)	۱۱ (۸۴/۶)	۱۲ (۹۲/۳)	۱۳ (۱۰۰)
	کارشناسی	۱۰۴ (۶۹/۷)	۵۳ (۳۵/۵)	۱۳۸ (۹۲/۶)	۱۳۸ (۹۲/۶)	۱۳۴ (۸۹/۹)	۱۳۱ (۸۷/۹)
	دکترای حرفه‌ای	۴۵ (۶۴/۲)	۲۵ (۳۶/۲)	۶۱ (۸۸/۴)	۶۶ (۹۴/۲)	۵۸ (۸۲/۸)	۵۸ (۸۲/۸)
	سطح معنی‌داری	>۰/۰۵	>۰/۰۵	>۰/۰۵	>۰/۰۵	>۰/۰۵	>۰/۰۵

جدول ۲) میانگین رضایت‌مندی دانشجویان در حیطه‌های مختلف از عملکرد اساتید مشاور برحسب رشته تحصیلی

زمینه مشاوره← / رشته تحصیلی↓	مسایل شخصی		پیشرفت تحصیلی		راهنمایی شغلی و تحصیلی		آشنایی با دانشگاه و قوانین		رضایت‌مندی کل	
	میانگین	انحراف‌معیار	میانگین	انحراف‌معیار	میانگین	انحراف‌معیار	میانگین	انحراف‌معیار	میانگین	انحراف‌معیار
پزشکی (۴۵)	۶/۵۳	۳/۲	۸/۳۷	۴/۵۸	۳/۲۴	۱/۷۹	۶/۶۴	۳/۷۲	۲۶/۸۰	۱۳/۱۳
دندانپزشکی (۲۵)	۷/۰۸	۳/۳۱	۷/۰۸	۳/۳۱	۷/۹۲	۳/۷۴	۷/۴۰	۴/۳۴	۲۸/۳۲	۱۳/۶۵
پرستاری (۲۹)	۹	۵/۰۶	۹	۵/۰۶	۵/۰۶	۳/۰۳	۹/۷۹	۵/۴۳	۳۹/۲۰	۲۰/۵۱
مامایی (۱۴)	۶/۳۵	۳/۲۷	۶/۳۵	۳/۲۷	۳/۵۰	۲/۱۳	۸/۰۷	۴/۷۲	۲۸/۵۰	۱۵/۰۹
رادیولوژی (۲۲)	۵/۵۴	۲/۶۴	۷/۲۷	۲/۶۹	۲/۸۱	۱/۰۵	۶/۲۷	۲/۸۱	۲۳/۸۶	۸/۴۳
رادیوتراپی (۱۱)	۴/۹۰	۱/۷۰	۶/۰۹	۲/۰۷	۲/۶۳	۱/۱۲	۵/۲۷	۲/۳۷	۲۰/۵۴	۷/۰۱
علوم آزمایشگاهی (۲۱)	۱۰/۲۸	۵/۳۷	۱۲/۸۰	۶/۷۹	۵/۶۶	۲/۶۳	۱۱/۳۸	۵/۲۴	۴۳/۲۳	۱۹/۷۵
اتاق عمل (۱۹)	۹/۴۲	۳/۵۳	۱۲/۰۵	۴/۹۳	۵/۰۵	۲/۳۹	۱۰/۵۷	۳/۱۵	۴۰/۱۶	۱۳/۵۹
هوشبری (۱۷)	۱۲/۷۶	۵/۱۰	۱۵/۷۰	۵/۹۸	۶/۱۷	۲/۵۷	۱۲/۸۸	۴/۴۷	۵۰/۷۶	۱۸/۴۱
بهداشت محیط (۱۲)	۱۱/۸۳	۴/۸	۱۴/۴۱	۵۵/۵	۷/۱۶	۲/۴۸	۱۱/۶۶	۵/۲۱	۴۸/۷۵	۱۷/۰۹
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۴		۰/۰۱		۰/۰۰۲		۰/۰۰۴		۰/۰۰۳	

میانگین نمره رضایت‌مندی دانشجویان از اساتید مشاور ۱۸/۱±۳۵/۴ بود و تنها ۱۰ نفر (۴/۲۹٪) از دانشجویان عملکرد کنونی استاد مشاورشان را مطلوب دانستند. بالاترین سطح رضایت‌مندی در رشته هوشبری (۱۸/۴۱±۵۰/۷۶) و پایین‌ترین سطح در رشته رادیوتراپی (۷/۰۱±۲۰/۵۴) گزارش شد. رشته تحصیلی از عوامل پیشگویی‌کننده میزان رضایت‌مندی دانشجویان از عملکرد اساتید مشاور بود (p=۰/۰۰۳، β=۰/۲۳۸؛ جدول ۲).

دانشجویانی که در طول یک ترم بیشتر از ۳ مراجعه به استاد مشاور خود داشتند بالاترین (۱۶/۲۳±۵۷/۲۰) و آنها که یک یا هیچ مراجعه داشتند پایین‌ترین (۱۴/۰۷±۲۸/۵۴) نمره از سطح رضایت‌مندی را

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-14]

گزارش کردند. تعداد مراجعات از عوامل پیشگویی‌کننده میزان رضایت‌مندی دانشجویان از عملکرد اساتید مشاور بود (p=۰/۰۰۲، β=۰/۳۶۹؛ جدول ۳).

بیشترین میزان رضایت‌مندی دانشجویان در ارتباط با مشاوره شغلی و ادامه تحصیل (۲/۶±۴/۵) و بیشترین میزان نارضایتی در ارتباط با مسایل و مشکلات شخصی (۴/۵±۸/۴) بود. در گروه پسران، بیشترین میزان رضایت‌مندی از اساتید مشاور در زمینه مشاوره شغلی و ادامه تحصیل و بیشترین تعداد از آنان نارضایتی خود را در ارتباط با مشاوره در زمینه پیشرفت تحصیلی اعلام کردند. در گروه دختران نیز همانند پسران مشاوره شغلی بالاترین میزان رضایت‌مندی و مشاوره در ارتباط با مسایل شخصی بیشترین آمار نارضایتی را به خود اختصاص می‌داد. در ارتباط با زمان دردسترس‌بودن استاد مشاور، بیشترین میزان رضایت در رشته بهداشت (۱/۱۵±۳/۶۶) و کمترین در رشته رادیوتراپی (۰/۹۲±۱/۶۳) مشاهده شد.

جدول ۳) میانگین رضایت‌مندی دانشجویان در حیطه‌های مختلف از عملکرد اساتید مشاور برحسب تعداد مراجعات

زمینه مشاوره← تعداد مراجعات↓	مسایل شخصی		پیشرفت تحصیلی		راهنمایی شغلی و تحصیلی		آشنایی با دانشگاه و قوانین		رضایت‌مندی کل	
	میانگین	انحراف‌معیار	میانگین	انحراف‌معیار	میانگین	انحراف‌معیار	میانگین	انحراف‌معیار	میانگین	انحراف‌معیار
۰ تا ۱ بار (۱۲۹)	۶/۷۴	۳/۵۳	۸/۶۲	۴/۶۶	۳/۵۸	۲/۰۹	۳/۵۸	۲/۰۹	۲۸/۴۵	۱۴/۰۷
۲ تا ۳ بار (۳۶)	۱۰/۳	۴/۱۳	۱۲/۹۴	۵/۶۳	۵/۴۱	۲/۳۰	۵/۴۱	۲/۳۰	۴۳/۱۱	۱۶/۲۵
بیش از ۳ بار (۱۵)	۱۴/۷۳	۴/۷۸	۱۷/۱۳	۵/۲۸	۷/۴۶	۲/۳۸	۷/۴۶	۲/۳۸	۵۷/۲۰	۱۶/۲۳
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۲		۰/۰۰۲		۰/۰۰۲		۰/۰۰۲		۰/۰۰۲	

بحث

تاثیر مشاوره و راهنمایی در پیشبرد دانشجو در دستیابی به اهداف و کمک به یافتن پاسخ مناسب برای حل مشکلاتش به اثبات رسیده است. براساس آنچه که در یافته‌ها مشاهده شد، سطح رضایت‌مندی دانشجویان از عملکرد اساتید مشاور در دانشگاه نامطلوب بوده است. اکثریت دانشجویان اساتید مشاور خود را می‌شناختند، اما تعداد مراجعات آنان به اساتید بسیار اندک بود، چراکه اغلب دانشجویان اظهار کرده بودند که کمتر از یک دیدار با استاد مشاور خود داشتند. مراجعات دخترها بیشتر از پسران و دانشجویان مقطع کارشناسی بیشتر از دکترای حرفه‌ای بوده است و دانشجویان پیراپزشکی بیشتر از دانشکده‌های دیگر به اساتید مشاور مراجعه می‌کردند. با این حال که دانشجویان رشته‌های پزشکی و دندان‌پزشکی با توجه به شرایط درسی و طولانی‌تربودن دوران تحصیل نیازمند راهنمایی و مشاوره بیشتری هستند [۱۵]، اما کمترین تعداد مراجعات در این دانشجویان مشاهده شد. این در حالی است که تقویت نقش حمایتی و هدایتی استادان و تسهیلاتی برای انجام مداخله‌های حمایتی برای دانشجویان بسیار بااهمیت است [۱۶] که برای دانشجویان مقطع دکترا بیشتر احساس می‌شود.

بیش از نیمی از دانشجویان حضور استاد مشاور را در کنار دانشجو، امری ضروری می‌دانستند، این در حالی است که احساس نیاز در دانشجویان دختر و مقطع کارشناسی بیشتر از پسران و مقطع دکترای حرفه‌ای بوده است. دانشجویان غیربومی به دلیل دوری از خانواده و مشکلاتی که در حین تحصیل با آن مواجه می‌شوند، نیاز بیشتر به دریافت مشاوره‌ای و مشاوره را احساس می‌کنند [۱۷]، نتایج این مطالعه نیز نشان داد که غیربومی‌بودن با ضرورت حضور استاد مشاور ارتباط معنی‌داری دارد و دانشجویان غیربومی بیشتر از دانشجویان بومی حضور استاد مشاور را در کنار خود ضروری می‌دانند.

با این حال که دانشجویان حضور استاد مشاور را مهم می‌دانستند، اما کمتر از یک‌پنجم آنان با وظایف استاد مشاور آشنایی مطلوبی داشتند که گویای این مطلب است که سطح آگاهی دانشجویان در ارتباط با مشاوره و انتظاراتی که آنها می‌بایست از استاد مشاوری خود داشته باشند، مطلوب نیست. این نتیجه مشابه نتیجه‌ای است که *رهمی* در دانشگاه علوم پزشکی کرمان به آن دست یافته است [۴]. قریب به اتفاق دانشجویان اعتقاد به هم‌رشته‌بودن اساتید مشاور با دانشجو داشتند که مصداق این موضوع را می‌توان بیشتر در دانشجویان دانشکده پیراپزشکی که تنوع در رشته‌ها وجود دارد، مشاهده کرد. اکثریت آنها نیز ترجیح می‌دهند که استاد مشاورشان را خود انتخاب کرده و در صورت لزوم آن را تغییر دهند که شاید دادن حق انتخاب به دانشجو باعث ارتباط بیشتر و نزدیک‌تر با استاد مشاور و بهره‌مندی او از خدمات مشاوره اساتید و در نتیجه ارتقای سطح رضایت‌مندی دانشجویان شود. گزارشات بیانگر آنند که عواملی چون عدم ارتباط مطلوب بین دانشجو و استاد و نیز بی‌توجهی استاد به وضعیت آموزش دانشجو ممکن است منجر به افت تحصیلی و مشکلات دانشجویان در حین تحصیل شوند [۱۲]. همچنین یافته‌های این پژوهش همانند مطالعه *حاجی آقاخانی* در سمنان [۱۸] نشان داد که همجنس‌بودن استاد مشاور با دانشجو از سوی نیمی از شرکت‌کنندگان امری بی‌اهمیت تلقی شد.

در سال‌های اخیر بسیاری از دانشگاه‌ها به اهمیت حضور شخصی از جنس خود دانشجو در کنار اساتید مشاور پی برده‌اند، دانشجویانی که از سال‌های بالاتر انتخاب شده و دارای روابط اجتماعی قوی و توان علمی مناسبی هستند تا بتوانند در کنار اساتید دانشجویان را هدایت کنند. یافته‌ها نشان داد که قریب به اتفاق دانشجویان با حضور

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-14]

دانشجوی سال بالاتر در کنار استاد مشاور موافق بوده و از آن استقبال کردند. براساس نتایج مطالعه *بورخ* در آلمان، دانشجویان پزشکی تمایل زیادی به حضور چنین فردی دارند تا بتواند آنها را در مسایلی از قبیل شرکت در پژوهش و یا مشکلات سال‌های انتهای تحصیل یاری دهد [۱۹] که این امر می‌تواند باعث افزایش احتمال شرکت دانشجویان در فعالیت‌های علمی و افزایش بهره‌وری در تحقیق و ارتقای سطح علمی آنها شود [۲۰]. پژوهش دیگری نیز در همین زمینه در دانشگاه قزوین توسط *آصف‌زاده* انجام گرفته است که نتایج آن گویای نگرش مثبت دانشجویان به‌ویژه دانشجویان سال اول به این موضوع بوده و آنها توانستند به کمک دانشجویان سال بالاتر، به‌سرعت خود را با محیط دانشگاه تطبیق داده و روابط دوستانه و مثبتی نیز بین آنها و دانشجویان سال بالاتر برقرار شد، به گونه‌ای که دانشجویان سال‌های پایین آنها را به عنوان الگوی خود در امر تحصیل قرار دادند [۲۱].

همان‌گونه که مبرهن است کنترل و ارزیابی جزء جدایی‌ناپذیر هرگونه فعالیت و کار اجرایی به شمار می‌رود. ارزیابی فعالیت‌ها باعث رشد و توسعه و بهبود ظرفیت ارزیابی‌شونده می‌شود. براساس آنچه که اغلب دانشجویان اظهار داشته‌اند، ارزیابی از عملکرد اساتید مشاور توسط دانشگاه انجام نمی‌گیرد که این مساله ناشی از توجه اندک مسئولین به این بخش از آموزش و در نتیجه کاهش کیفیت سطح مشاوره و رضایت دانشجویان می‌شود. برخلاف نتایج *حاجی آقاخانی* [۱۸] و هم‌راستا با نتایج *هزاوه‌ئی* [۱۲] و *ادهمی* [۴]، سطح رضایت‌مندی دانشجویان از اساتید مشاور در این مطالعه نامطلوب بود. آزمون‌های انجام‌شده، نشان‌دهنده ارتباط معنی‌داری میان میزان رضایت‌مندی از اساتید با رشته تحصیلی دانشجویان و تعداد مراجعات آنها بود. در میان رشته‌های مختلف، بالاترین رضایت در دانشجویان هوشبری و بهداشت و پایین‌ترین در رشته رادیوتراپی و رادیولوژی مشاهده شد. رضایت دانشجویان پزشکی و دندان‌پزشکی نیز در سطح مناسبی نبود. از مهم‌ترین عوامل نارضایتی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: توجه ناکافی اساتید به حل مشکلات فردی دانشجویان، عدم توجه به استرس‌های محیطی، خانوادگی و تحصیلی دانشجو از سوی اساتید مشاور و کم‌توجهی اساتید مشاور در شناخت استعدادها و توانایی‌های بالقوه دانشجو و کمک به شکوفایی آنها.

براساس یافته‌ها، هرچه تعداد مراجعات دانشجویان به اساتید مشاور بیشتر بود، سطح رضایت‌مندی آنها نیز افزایش می‌یافت. به گونه‌ای که دانشجویانی که بیش از ۳ مراجعه در طول ترم به اساتید داشتند، رضایت بیشتری نیز کسب کرده بودند. به عبارتی می‌توان گفت که فاصله گرفتن دانشجو از استاد مشاور در کاهش سطح رضایت او نیز تاثیر به‌سزایی خواهد داشت. اگر بتوان با انتخاب اساتیدی که ویژگی‌های مد نظر دانشجو را آن‌طور که در بالا اشاره شد داشته باشد، می‌توان این فاصله را کم کرده و بهره‌مندی دانشجو از مشاوره اساتید مشاور را افزایش داد.

بی‌شک ارتقای سطح دانش و مهارت اساتید مشاور در زمینه مشاوره می‌تواند در افزایش سطح رضایت دانشجویان تاثیرگذار باشد [۲۲]. به عبارتی یکی از دلایل ضعف مشاوره را می‌توان آگاهی نامطلوب اساتید مشاور از این علم و عدم توجه جدی به این مسئولیت عنوان کرد. در مطالعه‌ای که *هزاوه‌ئی* در دانشگاه همدان انجام داد، سطح رضایت دانشجویان مقاطع علوم پایه و فیزیوپاتولوژی، کارشناسی ناپیوسته و کاردانی از اساتید مشاوری مربوطه خود که در کارگاه آموزشی شرکت نموده بودند، افزایش قابل ملاحظه‌ای داشته و این می‌تواند به دلیل تغییر رفتار اساتید و ارایه مشاوره و راهنمایی موثر و ایجاد اعتماد بیشتر باشد [۲۳]. پس می‌توان با تشکیل کارگاه‌ها یا جلسات ماهیانه از سوی دانشگاه برای اساتید مشاور، سطح علمی آنها را در این زمینه ارتقا داد که این امر در نهایت موجب افزایش سطح رضایت دانشجویان در دانشگاه می‌شود.

براساس مطالعه‌ای دیگر، کسب اطلاعات در مورد مسایل آموزشی، ادامه تحصیل، دستیابی به منابع علمی و آموزشی و کاریابی از نیازهای مهم دانشجویان به شمار می‌روند [۱۲] و در این مطالعه نیز دانشجویان بیشترین رضایت خود از اساتید مشاور را در زمینه مشاوره شغلی و ادامه تحصیل بیان کردند. این در حالی است که در میان پسران مشاوره در زمینه پیشرفت تحصیلی و در میان دختران مشاوره در زمینه مشکلات شخصی، پایین‌ترین سطح رضایت را به خود اختصاص داد. بر مبنای نظرات دانشجویان، اساتید مشاوری رشته بهداشت بیشترین و رشته رادیوتراپی کمترین زمان را برای دانشجویان خود صرف می‌کنند که این نشان می‌دهد که اساتید مشاوری رشته رادیوتراپی توجه اندکی به مساله مشاوره دارند. نتایج همچنین گویای این مطلب بود که دانشجویان رشته رادیوتراپی رضایت مطلوبی در کسب راهنمایی شغلی و ادامه تحصیل از اساتید خود نداشتند، از آنجا که این رشته جزء رشته‌های جدید محسوب می‌شود و سطح اطلاعات دانشجویان و علی‌الخصوص سال اولی‌ها با این رشته بسیار اندک است، حضور موثر اساتید مشاور و صرف زمان بیشتر و توجه جدی‌تر به دانشجویان آن را می‌طلبد.

براساس مطالعه *ادهمی* که در ارتباط با نگرش اساتید مشاور بود، اکثریت آنها با وظایف تعیین‌شده برایشان نظر موافق داشتند [۲۴] و این نشان‌دهنده این مطلب است که اساتید تمایل و اشتیاق کافی به انجام وظایفشان دارند، اما به علت عدم صرف زمان کافی برای این مسئولیت و همچنین نظارت و کنترل ناکافی از سوی دانشگاه، نتوانسته‌اند رضایت دانشجویان را کسب کنند. مطالعه‌ای که در کالج راچ بر روی دانشجویان پزشکی صورت گرفته، به این نتیجه دست یافت که نظارت مستمر مسئولین بر امر مشاوره، می‌تواند هرگونه نقص در عملکرد و در صورت نیاز تغییر در آن را به‌سرعت شناسایی کرده و در نهایت موجب ارتقای سیستم شود [۲۵].

نتیجه‌گیری

با توجه به تاثیر حضور استاد مشاور در جهت پیشرفت هرچه بیشتر

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-14]

دانشجو، مسئولان دانشگاه می‌بایست با فراهم‌کردن شرایط و تشکیل کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی، آگاهی و اشتیاق اساتید را به انجام هرچه مناسب‌تر امر مشاوره افزایش داده و با انتخاب اساتید مرتبطی که مورد توجه دانشجویان هستند، روابط دانشجو و استاد را به نحوی مطلوب سامان دهند که این امر در نهایت موجب افزایش سطح رضایت‌مندی دانشجویان می‌شود.

منابع

1- Sharifi H, Hosseini M. Principles and methods of consulting and advisory. Mashhad: Mashhad University Publication; 2006. [Persian]

2- Harrison E. Visiting academic advising. Nurs Educ. 2009;34(2):64-8.

3- Motevallian M. An overview of the principle advisor and consultant. Tehran: Nursing and Midwifery School; 2010. [Persian]

4- Adhami A, Mohammad Alizadeh S. Educational achievement in medical students entered university between 1995 and 2003. Kerman Univ Med Sci J. 2008;5(2):94-101. [Persian]

5- Losser RL. The problem of student attrition: One year study of first time freshmen and transfer students. Diss Abstr Int. 1985;47(02A):433.

6- Ministry of Health and Medical Education. Tehran; 25th Meeting of Planning High Commission in Medical Sciences, 2003. [Persian]

7- Shafee Abady A. Educational and vocational guidance and counseling: Concepts and applications. 2nd ed. Tehran: Samt Publication; 1999. [Persian]

8- Shaseddin A. Student evaluation of faculty quality consultation. Iran J Med Educ. 2005;14:3-7. [Persian]

9- Tinto V. Leaving college: Rethinking the causes and cures of student attrition. 2nd ed. Chicago: University of Chicago Press; 1993.

10- Wyckoff SC. The academic advising process in higher education: History, research and improvement. Recruit Retent High Educ. 1999;13(1):1-3. Available from: http://www.magnapubs.com/R_R/the.html

11- Nikzad M. Educational guidance in Iran. 2nd ed. Tehran: Student's Facilities Office Publication; 2003. [Persian]

12- Hazavei SMM, Fathi Y. Student's satisfaction from academic guidance and consultation at Hamadan university of medical sciences. Shahid Sadoughi Univ Med Sci J. 2000;2(8):56-62. [Persian]

13- Sirous S. The evaluation of an educational tutor scheme for medical students, in medical school of Isfahan university of medical sciences. Iran J Med Sci. 2010;10(5):11-6. [Persian]

14- Asadollahi P, Abdolhussein S, Elhampour H. The attitudes of faculty members of Ahwaz Jondishapour university of medical sciences toward student advising and counseling. Kerman Univ Med Sci J. 2011;8(1):58-66. [Persian]

15- Winston R, Miller T, Endler S, Grites T. Roles of an advisor. In: Winston R, Miller T, Endler S, Grites T, editors. San-Francisco: Jossey-Bass; 1988.

16- Peiravi H, Parvizy S, Haghani H. Supportive counseling for the students with low academic achievement: An interventional study. Iran J Med Educ. 2011;11(2):75-83. [Persian]

17- Mehranfar S. Cultural problems, social, economic and non-indigenous students and provide appropriate solutions for their university. Jamiyat J. 2003;45:23-52. [Persian]

18- Haji Aghajani S. Instructors' performance, election, duties and responsibilities from students' points of view in Semnan medical university. Babol Univ Med Sci J. 2001;2:12-7. [Persian]

19- von der Borch P. A novel large-scale mentoring program for medical students based on a quantitative and qualitative needs analysis. GMS Z Med Ausbild. 2011;28(2):26.

20- Sambunjak D, Straus SE, Marusic A. Mentoring in academic medicine: A systematic review. JAMA. 2006;296(9):1103-15.

21- Asefzadeh S. Mentorship at Qazvin medical school: A pilot study in Iran. J Med Educ. 2004;4(2):85-8. [Persian]

22- Lorin W. Increasing teacher effectiveness. 2nd ed. Paris: UNESCO, International Institute for Educational Planning; 2004.

23- Hazavehei SMM. Comparison of the effectiveness of two academic advisors' educational methods on the level of student's satisfaction in Hamadan university of medical sciences. Shahrekord Univ Med Sci J. 2003;5(2):16-26. [Persian]

24- Adhami A. Faculty members' attitude toward academic advising and counseling and their viewpoints about counseling duties. Iran J Med Educ. 2008;8(1):7-14. [Persian]

25- Eckenfels EJ. Medical student counseling: The rush medical college adviser program. J Med Educ. 1984;59(7):573-81.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-14]